

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie

LKR.410.004.03.2016
P/16/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie
ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków
T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44
lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/045 – Ochrona wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Julian Czekay, główny specjalista kp, upoważnienie do kontroli nr LKR/4/2016 z dnia 5 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Olkuszu, ul. Kluczevska 4, 32-300 Olkusz, zwane w dalszym ciągu PWiK.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Alfred Szylo, Prezes Zarządu, Dyrektor Naczelny PWiK. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że po wygaśnięciu stref ochrony ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2012 r., PWiK nie podjęło działań zmierzających do ich ponownego ustanowienia. Pomimo niesprzyjających warunków hydrogeologicznych do zatrzymywania migrujących wód opadowych, nie chroniono powierzchni ziemi nad podziemnym kanałem doprowadzającym wodę do Stacji Uzdatniania Wody (SUW) w Olkuszu. Dla eksploatowanych ujęć wody stosowano zabezpieczenia poprzez ich ogrodzenie, a także należyte utrzymywanie rejonu ujęć poprzez wykorzystanie technicznych zabezpieczeń w celu ochrony przed osobami nieupoważnionymi oraz właściwe utrzymywanie powierzchni tych ujęć.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Po wygaśnięciu w 2012 r. stref ochrony ujęć wody PWiK nie przygotowało i nie złożyło wniosków o ponowne ich ustanowienie, pomimo występujących przesłanek wynikających z dokumentacji hydrogeologicznej, wskazujących na specyficzną (przenikalną) charakterystykę warstw geologicznych nad podziemnymi ciągami wodonośnymi. Z ustaleń NIK wynika, że w latach 2013-2015 80% próbek wody surowej pobieranych z ujęcia wód kopalnianych wykazywało skażenie bakteriami z grupy coli, enterokokami kałowymi, a w pojedynczych przypadkach, bakteriami *Escherichia coli*. W ocenie NIK zjawisko to stanowiło przesłankę wskazującą na nielegalne odprowadzanie do gruntu ścieków bytowych na obszarze położonym nad kanałem wodonośnym, doprowadzającym z kopalni wodę dla Olkusza. Wprawdzie PWiK będzie rezygnować z tego ujęcia to jednak zasilanie strefy zaopatrzenia z innego źródła wód podziemnych zaplanowano na 2017 r.

Mimo iż nie wnoszono o ustanowienie stref ochrony bezpośrednio, PWiK utrzymywało ochronę ujęć wody poprzez ich ogrodzenie i należyte utrzymywanie terenu wokół studni oraz wdrożyło system monitorowania źródeł z wykorzystaniem technicznych środków ostrzegania, zabezpieczających przed dostępem osób nieupoważnionych.

Po stwierdzeniu zanieczyszczeń w próbkach wody pobranych 7 lutego 2016 r. PWiK podjęło natychmiastowe i skuteczne działania naprawcze oraz niezwłocznie

doprowadziło do osiągnięcia parametrów jakości wody zdanej do spożycia. PWiK właściwie i zgodnie z wymaganiami dbało o jakość dostarczanej wody, prowadząc badania laboratoryjne przed i po uzdatnieniu wody wprowadzanej do sieci. W zależności od parametrów wody surowej oraz dopuszczalnych wartości fizykochemicznych i mikrobiologicznych, Laboratorium Badania Wody i Ścieków przedsiębiorstwa rozszerzało zakres i częstotliwość badań.

W ocenie Izby PWiK przestrzegało obowiązujących warunków pozwoleń wodnoprawnych, w tym ilości pobieranej wody, kontroli poziomu jej lustra w ujęciach lokalnych oraz prowadzenia dokumentacji ujęć. Jednak nie informowano Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach¹ o pracy eksploatowanych ujęć.

PWiK realizowało obowiązki sprawozdawczo-informacyjne, sporządzając wymagane sprawozdania oraz informując konsumentów na stronie internetowej o jakości dostarczanej wody, zakresie usług Przedsiębiorstwa oraz o cennikach i oferowanej pomocy technicznej dla odbiorców wody.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Stosowanie ograniczeń w użytkowaniu wód i powierzchni ziemi związanych z ochroną ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu
faktycznego

1.1. PWiK jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, której udziałowcami są gminy Olkusz, Klucze, Bukowno i Bolesław. Według stanu na 31 grudnia 2015 r. PWiK zaopatrywało w wodę łącznie 81.432 mieszkańców tych gmin.

(dowód: akta kontroli-str. 4-25)

Przedsiębiorstwo dysponowało 13 ujęciami wody, z tego 8 w Gminie Olkusz, 3 w Gminie Klucze i 2 w Gminie Bukowno. Kontroli poddano ujęcia wody w gminie Olkusz, w tym 5 podstawowych i dwa rezerwowe (nieczynne).

(dowód: akta kontroli- str. 26-28, 293-295)

Ujęcia wody w gminie Olkusz nie posiadają ustanowionych stref ochronnych. Bezpośrednie i pośrednie strefy ochrony, ustanowione decyzjami Wojewody Małopolskiego w 2000 r. dla ujęć wody Troks, Braciejówka, Kosmolów, Zadole Kosmolowskie, Podlesie Rabczyńskie i Gorenice, wygasły z dniem 31 grudnia 2012 r., zgodnie z postanowieniami art. 21 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw².

Strefy ochronne ujęcia wody Witeradów (ustanowione w 2001 r. decyzją Starosty Olkuskiego) oraz Olkusz-Pomorzany (bezpośrednia - ustanowiona w 1997 r. decyzją Wojewody Katowickiego) wygasły z dniem 31 grudnia 2012 r.

Decyzje Starosty Olkuskiego udzielające pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych z ww. źródeł nie zawierały zobowiązania PWiK do wystąpienia o ustanowienie stref ochronnych, z wyjątkiem decyzji z dnia 1 grudnia 2015 r. dotyczącej pozwolenia na pobór wód kopalnianych. W uzasadnieniu tej decyzji Starosta Olkuski stwierdził wygaśnięcie strefy ochrony bezpośredniej i wezwał PWiK do uzupełnienia wniosku o ponowne jej ustanowienie. W odpowiedzi na wezwanie, PWiK poinformowało starostę, iż z uwagi na kończącą się działalność w zakresie

¹ Dalej RZGW.

² Dz. U. Nr 32, poz. 159 ze zm.

zaopatrzenia w wodę pochodzącą z odwodnienia kopalni rud cynku i ołowiu - nie występuje o ustanowienie nowej strefy ochrony bezpośredniej.

(dowód: akta kontroli-str. 29-64, 211-212)

1.2. Z dokumentacji hydrogeologicznej, opracowanej w 1999 r. przez Krakowskie Przedsiębiorstwo Geologiczne wynika, że teren powiatu olkuskiego i przyległych gmin składa się z przepuszczalnych warstw czwartorzędu (m.in. piaski, osady piaszczysto-żwirowe, pyły i lessy) oraz pięter jury i triasu. Jurajskie piętro wodonośne (udokumentowane) o swobodnym zwierciadle stanowią wapienie płytowe i skaliste malmu o charakterze szczelinowym. Badania wydajności ww. źródeł wykazały, że poziom lustra wody z ujęć podziemnych (poza wpływami działalności kopalnianej) uzależniony jest od opadów atmosferycznych, które w wyniku infiltracji oddziałują na poziom warstw wodonośnych. Z uwagi na położenie ujęć (m.in. w środku miejscowości), ogniska upraw i brak kanalizacji - zalecano ustanowienie stref ochrony pośredniej³.

(dowód: akta kontroli-str. 65- 67, 278)

1.3. W wyniku oględzin 6 podziemnych ujęć wody w gminie Olkusz⁴, ustalono m.in., że:

- wymienione źródła położone były w miejscowościach nieskanalizowanych (poza Witeradowem) oraz nie posiadały ustanowionych i oznaczonych⁵ stref ochrony bezpośredniej i pośredniej,
- ujęcia zlokalizowane były na terenach ogrodzonych i zamkniętych, obsianych trawą i oznaczonych tablicami informacyjnymi,
- wejścia do komór były zabezpieczone czujnikami podłączonymi do systemu monitoringu w dyspozytorni PWiK.

Ujęcie (pompownia) wody surowej z ZGH położone było na obszarze przemysłowym o podłożu częściowo pokrytym płytami betonowymi. Instalacje znajdowały się w budynku, na terenie ogrodzonym i zamkniętym. Część terenu obsadzono drzewami. Tablice na ogrodzeniu informowały o własności terenu ujęcia oraz firmie sprawującej ochronę ujęcia. Wewnątrz budynku znajdowała się sterownia, urządzenia pomp i transportu wody. Pompownia była bezobsługowa, a budynek był zabezpieczony sygnalizacją alarmową połączoną z dyspozytornią PWiK.

Funkcjonujące jako zbiorniki wyrównawcze, przepływowe zbiorniki wody czystej PARCZE, położone na wzniesieniu dominującym nad Olkuszem, były ogrodzone, a wejścia do komór pomp były zamknięte i zabezpieczone czujnikami. Ponadto rejon ten był nadzorowany przez system ochrony wizyjnej, składający się z trzech kamer, rozmieszczonych wewnątrz ogrodzenia i podłączonych do monitoringu dyspozytorni PWiK. Na ogrodzeniu umieszczone zostały tablice ostrzegawcze, zgodnie z wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych. Dodatkowo teren był ochraniały przez firmę ochrony mienia.

(dowód: akta kontroli-str. 68-74, 277)

³ Wygaszone decyzje Wojewody Małopolskiego z 2000-2001 r. ustanawiały strefy ochrony pośredniej oraz wprowadzały zakazy, nakazy i ograniczenia zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie ustanawiania stref ochronnych ujęć i źródeł wody (Dz. U. Nr 116., poz. 504). Decyzje wygasły z dniem 31 grudnia 2012 r.

⁴ Pompownia wody surowej z ZGH „Bolesław” (SUW Olkusz), Kosmółów, Braciejówka, Podlesie Rabczyńskie – źródła czynne oraz Witeradów i Troks- nieczynne.

⁵ Zgodnie z rozporządzeniem MŚ z 24 maja 2004 r. (Dz. U. Nr 136, poz. 1457 ze zm.).

1.4. W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 31 marca 2016 r., w ramach kontroli zewnętrznych, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny przeprowadził 5 kontroli, obejmujących spełnienie wymagań higienicznych i zdrowotnych na terenie ujęć wody w gminie Olkusz, natomiast Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska przeprowadził dwie kontrole dotyczące prowadzenie gospodarki ściekowej. Zakres tych kontroli nie obejmował zadań związanych z ustanawianiem stref ochronnych.

(dowód: akta kontroli - str. 79-106)

1.5. Badania, przeprowadzone w toku ustalania wydajności ujęć wody w Troksie, Podlesiu Rabsztyńskim i Braciejówce (dokumentacja hydrogeologiczna z 1999 r.) wykazały m.in. okresowe występowanie w wodzie koncentracji azotanów, przekraczających dopuszczalną normę dla wód przeznaczonych do spożycia. W ocenie autorów dokumentacji, przyczynę stanowiło nawożenie pól uprawnych w rejonie ujęć oraz brak kanalizacji w ww. miejscowościach. Według dokumentacji, strefy ochrony pośredniej dla tych źródeł miały być ustanowione po uporządkowaniu ich zasobów. W dokumentacji obejmującej źródło w Kosmolowie położone w obniżeniu na skraju pól uprawnych zalecane obejmowały m.in. utworzenie strefy ochrony pośredniej.

(dowód: akta kontroli - str. 65- 67)

1.6. Dyrektor PWiK wyjaśnił, że przedsiębiorstwo nie dysponowało wiedzą o potencjalnych ogniskach zanieczyszczeń wody w rejonie eksploatowanych ujęć, poza perspektywicznym zagrożeniem bliskim procesem likwidacji kopalni. Zatopienie wyrobisk mogło skutkować degradacją jakościową znacznych zasobów wód podziemnych na obszarze objętym zasięgiem triasowego leja depresji, obejmującego wszystkie eksploatowane ujęcia w gminie Olkusz.

(dowód: akta kontroli - str. 149)

PWiK uczestniczyło w konsultacjach i miało wpływ na zamieszczanie w planie zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz zapisów odnoszących się do ochrony środowiska, w tym problematyki zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, ujętej w uchwałach Rady Miejskiej w Olkuszu nr XIII/169/2011 z dnia 5 grudnia 2011 r. (Podlesie Rabczyńskie, Troks, Braciejówka), nr VII/74/2011 z dnia 15 marca 2011 r. (Kosmolów, Wiśliczka), nr XI/134/2011 z 25 października 2011 r. (Witeradów, Niesułowice), nr VII/73/2011 z 15 marca 2011 r. (Gorenice, Zawada). Uchwały wprowadzały m.in. zakazy lokalizacji przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko naturalne (w tym odprowadzania ścieków do ziemi) oraz nakazy organizacji kanalizacji zbiorczej w obszarach objętych planem. Jednocześnie PWiK, realizując program porządkowania gospodarki ściekowej w zlewni Białej Przemszy, podejmowało szereg działań zmierzających do przyłączenia jak największej liczby odbiorców wody do zbiorczej kanalizacji ściekowej, a tym samym ograniczenia potencjalnych skażeń związanych z nielegalnym odprowadzaniem ścieków do gruntu.

(dowód: akta kontroli - str. 150-154, 399-411)

1.7. W 2010 r. PWiK było wnioskodawcą w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód w zakresie wprowadzania oczyszczonych ścieków z komunalnej oczyszczalni ścieków w Olkuszu do kanału Roznos, za pomocą istniejącego wylotu kanalizacyjnego, zlokalizowanego na działce w obrębie Pomorzany.

W badanym okresie PWiK uczestniczyło w postępowaniu o udzielenie pozwolenia wodnoprawnego na odwodnienie, pobór oraz odprowadzenie wód z ZGH Bolesław przez kanał południowy do rzeki Baby (w 2011 r. i 2015 r.).

(dowód: akta kontroli- str. 34-40, 155-162)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Pomimo występujących przesłanek do ograniczania użytkowania obszarów w otoczeniu ujęć i ciągów wodnych, polegających na niesprzyjających warunkach hydrogeologicznych do zatrzymywania migrujących wód opadowych, a zatem zanieczyszczeń oraz ujawnieniu kilkunastu zanieczyszczeń wody surowej, PWiK nie podjęło działań zmierzających do ustanowienia stref ochrony bezpośredniej i stref ochrony pośredniej. Wprawdzie z dokumentacji hydrogeologicznej z 1999 r. dla ujęć wody na obszarze gminy Olkusz nie wynika bezpośrednio konieczność ustanowienia stref ochrony pośredniej (za wyjątkiem Kosmolowa), to jednak występowanie zagrożeń spowodowanych działalnością rolniczą oraz brak kanalizacji sanitarnej na tych terenach wskazywały na potrzebę wzmożonej ochrony ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Stosownie do art. 5 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁶ przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody. W tym celu Przedsiębiorstwo miało możliwość wnioskowania o ustanowienie stref ochronnych dla eksploatowanych ujęć wody, określonych w art. 51-54 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁷.

Dyrektor PWiK wyjaśnił, że woda pozyskiwana z ujęcia na terenie kopalni jest szczelnym i bezpiecznym obiegiem zamkniętym. Ścieki sanitarne i deszczowe z budynków służących do poboru wody odprowadzane są szczelną kanalizacją podziemną poza obręb strefy ujęcia. Nie ustanowiono strefy ochrony pośredniej, ponieważ przepływ wód dołowych na powierzchni jest zamknięty, wody gruntowe występują na głębokościach poniżej 10 m, a dopływ wód odpompowywanych szybami obejmuje obszar ok. 12 km². Obecny system dezynfekcji chemicznej na stacji uzdatniania (chlorowanie gazowe) zapewnia bezpieczeństwo mikrobiologiczne.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Wcześniejsze zanieczyszczenia wód, a także zanieczyszczenie ustalone w próbach pobranych w dniu 7 lutego 2016 r. oraz słaba izolacja warstw wodonośnych wskazują na istnienie realnego ryzyka zanieczyszczenia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Wprawdzie zaplanowano w przyszłości odstąpienie od pozyskiwania wód kopalnianych na zaopatrzenie ludności, to jednak zamiar taki nie zwalnia PWiK od obowiązku zapewnienia właściwej jakości wody. NIK zwraca uwagę, że również komisja ustalająca przyczyny wymienionego zanieczyszczenia wskazała na bardzo duże prawdopodobieństwo przenikania ścieków bytowych przez górotwór. Przeprowadzone przez NIK oględziny powierzchni ziemi nad usytuowanym na poziomie ok. 100 m pod powierzchnią ziemi podziemnym kanałem dostarczającym wodę do SUW w Olkuszu, wskazują na istnienie zanieczyszczonego terenu obok zapadliny kopalnianej, ze śladami przejazdów ciężkim sprzętem. Teren ten był dostępny i w żaden sposób nie ograniczono użytkowania tej powierzchni. Zauważyć też należy, iż budowa geologiczna terenów, z których pozyskiwana była woda, sprzyja szybkiej migracji wód opadowych wskutek uprzedniej działalności górniczej, a także ze względu na występujące okna hydrologiczne oraz wcięcia erozyjne.

⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 139 ze zm.

⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 469 ze zm.

2. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że stosowane obecnie utrudnienia w dostępie do eksploatowanych ujęć wody w postaci ogrodzenia i zamykanych włazów mogą w niewystarczający sposób zabezpieczyć eksploatowane zasoby przed ich skażeniem, a od strony formalno-prawnej nieustanowienie stref ochrony bezpośredniej pozostawia je bez ochrony w odniesieniu do rygorów Prawa wodnego.

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, po wygaśnięciu stref ochrony w 2012 r., PWiK nie podjęło działań zmierzających do ich ponownego ustanowienia, pomimo niekorzystnych uwarunkowań hydrogeologicznych do zatrzymywania wód opadowych i zanieczyszczeń. Nie chroniono powierzchni ziemi nad podziemnym kanałem doprowadzającym wodę do SUW w Olkusz. Własne ujęcia wód podziemnych zabezpieczono poprzez ogrodzenie terenów, na których były usytuowane, a także należycie utrzymywano powierzchnię ziemi w tych rejonach. Obiekty ujęć były monitorowane i chronione przed osobami nieupoważnionymi.

2. Przestrzeganie warunków korzystania z wód określonych w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wód

Opis stanu faktycznego

2.1. Wszystkie ujęcia wody zarządzane przez PWiK w Gminie Olkusz (łącznie z nieczynnymi w Gorenicach i Troksie) posiadały ważne pozwolenia wodnoprawne, z wyjątkiem ujęcia w Witeradowie, planowanego do modernizacji. Ustanawiały one warunki wykonywania pozwolenia oraz obowiązki wynikające z ochrony zasobów i jakości wody, zgodnie z postanowieniem art. 128 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (upw).

(dowód: akta kontroli-str. 31-64)

2.2. Kontrola przestrzegania warunków pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych (w tym kopalnianych) z trzech ujęć (SUW Olkusz, Braciejówka i Kosmolów) wykazała, że PWiK realizowało je zgodnie z art. 128 ust. 1 pkt 9-10 cyt. upw.

W latach 2013-2015 średnia, dobowo wydajność pobieranej wody z trzech badanych ujęć, liczona za 12 miesięcy, stanowiła: z SUW 61,5% - 64,4%, z Braciejówki 37,6% - 40,8% i z Kosmolowa 27,5% - 27,6% maksymalnej wydajności dobowej, tj. poniżej wydajności granicznej określonej w pozwoleniach wodnoprawnych.

(dowód: akta kontroli - str. 26-28, 34-64, 293-295, 319-321)

W latach 2013-2014 liczba planowanych badań kontrolnych obejmujących ujęcia wody SUW Olkusz (ok. 10,5 tys. m³/dobę), Braciejówka i Kosmolów była zgodna z ustalonym, zatwierdzonym przez PPIS, harmonogramem i wynosiła odpowiednio po 12, 4 i 2 badania rocznie. W 2015 r. odpowiednio 6, 4 i 2 badania. Do połowy 2016 r. zaplanowano odpowiednio 6, 2 i 1 badania kontrolne wody.

W latach 2013-2014 zrealizowano po 4 badania przeglądowe rocznie obejmujące SUW Olkusz, w 2015 r. 2 badania, a 2 badania zaplanowano w I półroczu 2016 r. W latach 2013-2015 ujęcie w Braciejówce było poddane jednemu badaniu przeglądowemu rocznie i jedno zaplanowano do połowy 2016 r. Ujęcie w Kosmolowie było poddane badaniu przeglądowemu w 2014 r., kolejne zaplanowano do połowy 2016 r.

(dowód: akta kontroli - str. 75-78, 319-321)

Obowiązek obserwacji lustra wody w ujęciach lokalnych (Braciejówka i Kosmolów) był realizowany zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym raz w miesiącu i odnotowywany w książce eksploatacji studni.

(dowód: akta kontroli-str. 107-118)

Rejestracja poboru wody raz w tygodniu o stałej godzinie była prowadzona i odnotowywana w rejestrach poboru wody ze studni ujęć lokalnych (Braciejówka, Kosmolów, Podlesie Rabczyńskie, Zadole Kosmolowskie).

(dowód: akta kontroli - str. 115)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W badanym okresie pomimo nałożonego obowiązku w pozwoleniu wodnoprawnym, PWiK nie przysyłało kopii rocznego raportu z pracy eksploatowanych ujęć do RZGW w Gliwicach. Obowiązek ten zrealizowano dopiero w toku kontroli NIK.

Kierownik Wydziału Technologii Wody (WTW) wyjaśnił, że po ustaleniach z RZGW w Gliwicach, w dniu 2 maja 2016 r. PWiK przesyłało raport z pracy eksploatowanych ujęć wody, zawierający dane dotyczące ilości pobranej wody oraz pomiary zwierciadła wody za lata 2011-2015.

(dowód: akta kontroli-str. 247-251)

Ocena cząstkowa

W ocenie NIK Przedsiębiorstwo nie w pełni przestrzegało warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych, ponieważ obowiązek składania sprawozdań do RZGW w Gliwicach za lata 2013-2015 zrealizowało w toku kontroli NIK. W wymienionym okresie ilość wody pobieranej z badanych źródeł była niższa od określonej w pozwoleniach i nie przekraczała odpowiednio 70 %, 41 % i 30 % maksymalnej wydajności. Przedsiębiorstwo sprawowało właściwy nadzór nad funkcjonowaniem ujęć, prowadząc stałą obserwację lustra wody i badania jej jakości.

3. Prowadzenie monitoringu jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu
faktycznego

3.1. Laboratorium Badania Wody i Ścieków (LBWiŚ) prowadziło wewnętrzną kontrolę jakości wody, według harmonogramu zatwierdzonego przez PPIS. Laboratorium posiadało zatwierdzony decyzją PPIS w Olkuszu, system jakości w zakresie pobierania i badania próbek wody przeznaczonej do spożycia. Badania kontrolne były wykonywane przez LBWiŚ, które posiadało akredytację Polskiego Centrum Akredytacji. Badania przeglądowe, na zlecenie PWiK, przeprowadzało akredytowane Laboratorium Środowiskowe SGS sp. z o.o. z Pszczyny.

(dowód: akta kontroli-str.141-143, 437-439)

3.2. Pobieranie próbek odbywało się na podstawie ww. rocznego harmonogramu, uzgodnionego z PPIS. Określał on ilość badań kontrolnych i przeglądowych, planowanych w odniesieniu do każdego, eksploatowanego ujęcia wody oraz ujęć rezerwowych. Sprawozdania z badań były przekazywane do PPIS w Olkuszu.

Punkty poboru próbek wody surowej znajdowały się przy opisywanych ujęciach wody. Woda, wprowadzana do sieci wodociągowej z ujęcia SUW Olkusz, poddawana była badaniu przed i po uzdatnieniu, w punktach poboru Stacji Uzdatniania Wody. W latach 2013-2016 (I kwartał) ilość planowanych badań

kontrolnych i przeglądowych obejmujących poddane kontroli ujęcia SUW Olkusz, Braciejówka i Kosmolów była zgodna z harmonogramem.

(dowód: akta kontroli-str. 75-78,173-174, 203-208)

3.3. Badania czterech czynnych ujęć wody realizowano z częstotliwością jeden raz w miesiącu, dwóch ujęć niepracujących jeden raz na kwartał, tj. zgodnie z ustalonym harmonogramem badań. Woda surowa i uzdatniona z ujęcia SUW Olkusz była badana w stacji uzdatniania raz w tygodniu, w zakresie przeglądu kontrolnego obejmującego 37 parametrów. Ponadto w stacji uzdatniania raz na dobę prowadzono badania technologiczne wody surowej i uzdatnianej w zakresie mętności, barwy, zapachu, odczynu pH, zasadowości ogólnej i zawartości żelaza oraz od 1 do 3 razy na zmianę - w zakresie bakteriologicznym.

Parametry badanych próbek wody w ramach monitoringu kontrolnego i przeglądowego, zgodnie z §§ 3 i 12, ust. 3 cyt. rozporządzenia MZ z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (jwps)⁸ wypełniały zakres ustalony załącznikami nr 1-3 oraz 4, pkt 2, 4 i 5 ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli - str. 116-140)

3.4. W latach 2013-2015 Laboratorium Środowiskowe z Pszczyny, na zlecenie PWiK, przeprowadzało badania przeglądowe. Z analizy 16 sprawozdań z tych badań wynika, że parametry fizykochemiczne wody uzdatnionej, pobranej na stacji uzdatniania oraz wody surowej z ujęć w Braciejówce (badanej trzykrotnie) i Kosmolowie, nie przekraczały parametrów określonych w cyt. rozporządzeniu jwps.

(dowód: akta kontroli - str. 222-231, 239-246)

3.5. Wody podziemne z ujęcia SUW (z ZGH Bolesław), z uwagi na jakość wody surowej, podlegały procesowi systematycznego uzdatniania lampami UV. Analiza wyników ujętych w sprawozdaniach z badań kontrolnych od 1 stycznia 2013 r. do 31 marca 2016 r. wykazała m.in., że w wodzie surowej (przed uzdatnieniem) występowały zanieczyszczenia bakteriologiczne. I tak:

- w 2013 r. na 12 badań kontrolnych, w sprawozdaniach z 10 badań wykazano przekroczenia w liczbie bakterii grupy coli (enterokoków kałowych) od 1 jednostki tworzącej kolonię (jtk) do 21,8 jtk;
- w 2014 r. na 12 badań kontrolnych, w sprawozdaniach z 10 badań wykazano podobne przekroczenia bakteriologiczne, od 1 jtk do 48,9 jtk;
- w 2015 r. na 12 badań kontrolnych, w sprawozdaniach z 11 wykazano przekroczenia bakteriologiczne od 1 jtk NPL (najbardziej prawdopodobna liczba) do 10,8 jtk NPL w liczbie bakterii grupy coli.

Po procesie uzdatnienia woda spełniała normy jakości określone dla wody przeznaczonej do spożycia.

(dowód: akta kontroli-str.163-164, 167-172)

Wody podziemne z ujęć w Podlesiu Rabczyńskim, Zadolu Kosmolowskim, Kosmolowie i Podlesiu Rabczyńskim nie podlegały procesowi systematycznego uzdatniania. Analiza wyników badań kontrolnych wykazała m.in., że:

- w 2013 r. na 11 badań kontrolnych w sprawozdaniach z 4 badań wykazano przekroczenia parametrów bakteriologicznych na ujęciu w Braciejówce od 110 - 300 jtk mikroorganizmów w pobranej próbce oraz 4-8 jtk liczbie bakterii grupy coli;
- w 2014 r. na 15 badań kontrolnych, w trzech badaniach wykazano przekroczenie parametrów, m.in. zwiększoną mętność wody- Zadole Kosmolowskie,

⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 417 ze zm.

przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów (300 jtk) i dopuszczalnej wartości azotanów (53 mg/l NO₃) w Braciejówce;

- w 2015 r. na 12 badań kontrolnych stwierdzono nieprawidłowe zmiany (236 jtk ogólnej liczby mikroorganizmów) w próbce z ujęcia w Kosmolowie.

Ponadto w próbce z ujęcia w Braciejówce dwukrotnie wykazano przekroczenie zawartości manganu (63 i 71 µg/l) przy dopuszczalnej wartości 50 µg/l. Badania kontrolne jakości wody w ujęciach niepracujących (Troks, Gorenice, Witeradów) wykazały w badanym okresie m.in. przekroczenia wartości azotanów w Troksie i Gorenicach od 52 – 70 mg/l NO₃.

(dowód: akta kontroli - str. 165-172, 232-237, 445)

Kierownik WTW wyjaśnił m.in., że PWiK zapewnia bezpieczeństwo dostaw właściwej jakości wody, wykonując (łącznie z badaniami zleconymi dodatkowo) zwiększoną 6-krotnie ilość badań w stosunku do wymaganej rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r.⁹ W przypadku przekroczenia normatywnych wartości, wykonuje się dodatkowe badania technologiczne w celu monitorowania działań naprawczych. Natychmiastowe działania naprawcze obejmują dezynfekcję studni podchlorynem sodu oraz chlorowanie i płukanie końcówek sieci wodociągowej dla równomiernego rozłożenia się chloru w sieci. Metoda ta, akceptowana przez organy PIS, jest w pełni skuteczna.

(dowód: akta kontroli - str.116-140, 247-248, 440-444)

Kierownik LBWiŚ podała, że jakość wód z ujęć lokalnych i ujęcia w kopalni pozostaje od lat na niezmiennym poziomie, wykazując nieznaczne fluktuacje w czasie. Dotyczą one okresów wiosennych i deszczowych dla źródeł zewnętrznych. Dla wody pobieranej z kopalni zmiany jej jakości na pewno nie zależą ani od aury ani od pory roku, bowiem były zupełnie przypadkowe.

(dowód: akta kontroli - str. 209-210)

3.6. PWiK niezwłocznie informowało PPIS o przypadkach przekroczeń parametrów i pogorszeniu jakości wody oraz o podjętych działaniach naprawczych (chlorowaniu ujęcia i sieci) a także jakości wody po przeprowadzeniu tych działań.

(dowód: akta kontroli - str. 175-202)

Zgodnie z § 28, cyt. rozporządzenia MZ w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia PWiK zleciło Śląskiemu Centrum Radiometrii Środowiskowej przeprowadzenie badań występowania w wodzie radonu i trytu, m.in. z ujęć eksploatowanych na terenie gminy Olkusz. Wyniki badań nie wykazały przekroczenia parametrów określonych w załączniku 3c do ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli - str. 412-420)

Kierownik WTW wyjaśnił m.in., że ww. badania zostały zaplanowane do realizacji w 2016 r. Oznaczenie izotopów radu (Ra-226 i Ra-228) zaplanowano w późniejszym terminie zgodnie z cyt. rozporządzeniem MZ.

(dowód: akta kontroli - str. 421)

3.7. W badanym okresie nie wystąpiły awarie przemysłowe mogące spowodować zmianę jakości wody lub jej pogorszenie.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

PWiK prowadziło wewnętrzną kontrolę jakości wody (badania kontrolne i przeglądowe) zgodnie z obowiązującymi przepisami i harmonogramem.

⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1989.

Częstotliwość badań technologicznych uzależniona była od pojawiających się przypadków przekroczenia parametrów, głównie mikrobiologicznych.

4. Podejmowanie działań w celu poprawy jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu faktycznego

4.1. Przyjęta i stosowana w PWiK technologia uzdatniania wody z ujęcia SUW Olkusz była skuteczna (do czasu skażenia w dniu 8 lutego 2016 r.). Po uzdatnieniu woda spełniała wymagania określone w cytowanym rozporządzeniu MZ. Badanie (codzienne) wody surowej obejmowało 10 wskaźników, m.in. zawartość ołowiu, żelaza, tlenu, zawiesin oraz mętność, zapach, barwę, zasadowość i pH. Procedura uzdatniania była stała, oparta na koagulacji przy użyciu siarczanu żelazawego i wapna hydratyzowanego, filtracji (na filtrach żwirowych) poprzez mechaniczne usunięcie zanieczyszczeń oraz dezynfekcji lampami UV (do czasu awarii). Woda z ujęć lokalnych nie była poddawana uzdatnianiu.

(akta kontroli- str. 252-254, 284-290)

Kierownik LBWiŚ wyjaśniła, że do czasu awarii technologia uzdatniania wody z ujęcia na SUW spełniała normy jakości wody przeznaczonej do spożycia. Po zdarzeniu z początku lutego 2016 r. zamieniono dezynfekcję lampami UV na dezynfekcję gazowym chlorem. Podstawą takiego podejścia była konieczność zdezynfekowania całej sieci wodociągowej, a nie tylko w punkcie na wyjściu z SUW.

(dowód: akta kontroli-str. 209-210)

4.2. Koszty uzdatniania wody w PWiK były ewidencjonowane jako koszty SUW, obejmujące koszty bezpośrednie (wynagrodzenia i pochodne, materiały, energię, remonty, podatki i opłaty, amortyzację i pozostałe koszty) oraz koszty rozliczane i ogólne (proporcjonalnie odniesione koszty przedsiębiorstwa). W latach 2013-2015 koszty razem wynosiły odpowiednio 6.092,24 tys. zł, 5.511,46 tys. zł i 5.521 tys. zł. W tych kwotach koszty bezpośrednie stanowiły odpowiednio 58,8%, 58,6% i 54,2%. Łącznie koszty wydziałowe, zakupu, narzędziowni, sprzętu budowlanego, laboratorium, grupy warsztatowej, transportu i remontów stanowiły 17%, 18,9% i 19,2%, a koszty ogólne odpowiednio 26,2%, 22,5% i 26,6%. Koszty wynagrodzeń z pochodnymi SUW w kosztach razem stanowiły odpowiednio 17,3%, 19,8% i 15,4%, a koszty energii odpowiednio 17,8%, 15,9% i 16,9%.

Koszt 1 m³ uzdatnionej wody w latach 2013-2015 wynosił odpowiednio 1,58 zł, 1,45 zł i 1,40 zł.

(dowód: akta kontroli - str. 310, 318-320)

4.3. Nie wystąpiły zdarzenia powodujące stwierdzenie przez PPIS przydatność wody do spożycia w warunkach przyznanego odstępstwa oraz warunkowej przydatności wody do spożycia, określone w § 14 ust. 2-3 rozporządzenia MZ w sprawie jwps.

4.4. LBWiŚ raz na dobę dokonywał technologicznych badań wody surowej i po uzdatnieniu na SUW w Olkusz. W dniu 8 lutego 2016 r. o godz. 6.30 stwierdzono w próbkach, pobranych w dniu 7 lutego, zanieczyszczenie wody surowej enterokokami kałowymi (104,6 NPL/100 ml). W próbce wody uzdatnionej (wschód), pobranej 7 lutego a odczytanej 8 lutego 2016 r., wykazano 72 jtk bakterii grupy coli, 72 jtk Escherichia coli i 4,1 NPL jtk enterokoków kałowych. W próbce wody uzdatnionej (zachód) wykazano obecność 81,6 NPL jtk /100 ml enterokoków kałowych.

(dowód: akta kontroli - str. 214-221, 255-256, 258)

Kierownik LBWiŚ bezzwłocznie poinformowała o tym zdarzeniu PPIS w Olkuszu i sporządziła oficjalną „Informację o pogorszeniu jakości wody”, zgodnie z procedurą opisaną w postępowaniu dyspozytora Przedsiębiorstwa w razie wystąpienia awarii i innych zagrożeń. O godz. 8.47 informacja ta została przekazana drogą elektroniczną do PPIS. Kierownik Laboratorium zarządziła (zgodnie z ustaleniami) pobieranie próbek z sieci wodociągowej: 6 próbek rano, 7 po południu oraz 5 w godzinach nocnych dnia 9 lutego 2016 r.

(dowód: akta kontroli-str.202, 255-262)

W dniu 8 lutego 2016 r. PPIS wydał decyzję stwierdzającą brak przydatności wody do spożycia (§ 14 ust.1, pkt 4 jwps) w wodociągu publicznym SUW Olkusz, nakazując PWiK m.in. podjąć natychmiastowe działania naprawcze oraz powiadomić PPIS o ich wykonaniu.

(dowód: akta kontroli-str. 296-298)

W dniach 9 lutego próbki pobierano co 2 godziny, a 10 lutego co 4 godziny. W dniu 9 lutego pobrane próbki wody surowej, jak i po uzdatnieniu wykazywały czystą wodę. Na podstawie ww. badań 9 lutego 2016 r. PPIS stwierdził wygaśnięcie ww. decyzji z dnia 8 lutego 2016 r.

(dowód: akta kontroli - str. 202, 255-262, 299-302)

W dniu 17 lutego 2016 r. PPIS wydał decyzję nakazującą stosowanie skutecznego sposobu dezynfekcji wody wprowadzanej do sieci oraz przedłożenie programu działań zapobiegawczych w terminie do 29 lutego 2016 r.

(dowód: akta kontroli - str. 281-283)

W celu ustalenia przyczyn ww. awarii w PWiK podjęto szereg działań, m.in.:

- przeprowadzono wizję lokalną w ZGH „Bolesław”;
- rozpoczęto ciągłe chlorowanie wody uzdatnionej;
- postanowiono wzmocnić kontrole i nadzór nad firmami świadczącymi usługi asenizacyjne oraz wypracować, w porozumieniu z jednostkami samorządu, sposób kontroli odbiorców wody na podstawie danych obejmujących jej pobieranie i oddawanie ścieków płynnych do zlewni.

Po analizie potencjalnych, powierzchniowych źródeł zanieczyszczeń w rejonie przebiegu podziemnego kanału wodonośnego, PWiK poinformowało burmistrza MiG Olkusz o prawdopodobnym rejonie przenikania przez górotwór w południowo-wschodniej części miasta, wylewanych tam ścieków bytowych z rejonu Mazańca, Kamyka i ogródków działkowych.

(dowód: akta kontroli - str. 265-270)

W wyznaczonym terminie PWiK poinformowało PPIS o podjętych działaniach naprawczych, m.in. zwiększeniu częstotliwości badań próbek wody, dezynfekcji sieci wodociągowej, zawartości wolnego chloru w wodzie, zmianie technologii uzdatniania oraz działaniach zmierzających do ustalenia przyczyn zanieczyszczenia wody, a także zawiadomieniu prokuratury o możliwości popełnienia czynu zabronionego poprzez wprowadzenie ścieków z wozów asenizacyjnych do kanału na terenie osiedla Pakuska oraz ewentualnych innych miejsc na terenie powiatu olkuskiego.

W komunikacie z dnia 22 lutego 2016 r. przedstawiciele samorządu terytorialnego wskazali na duże prawdopodobieństwo przenikania przez górotwór w południowo-wschodniej części miasta ścieków bytowych. Zwrócono się z apelem do mieszkańców powiatu o systematyczne opróżnianie szamb przydomowych, sprawdzenie ich szczelności i instalacji odprowadzających oraz reagowanie na przypadki nielegalnego zrzutu ścieków do gruntu.

(dowód: akta kontroli - str. 303-309, 364)

W dniu 24 lutego 2016 r. Prezes Zarządu wydał zarządzenie w sprawie kontynuacji działań naprawczych związanych z wystąpieniem sytuacji kryzysowej po stwierdzeniu w dniu 8 lutego 2016 r. przez PPIŚ braku przydatności wody do spożycia. Kierownicy komórek organizacyjnych zostali zobowiązani m.in. do przygotowania szczegółowego harmonogramu wdrożenia nowego systemu zaopatrywania w wodę i przedłożenia zarządowi analizy kosztów poniesionych przez spółkę w związku awarią.

(dowód: akta kontroli - str. 271-273)

Z informacji ZGH „Bolesław” wynika, że kanał wodonośny wód podziemnych, prowadzący do ujęcia wody dla miasta, przebiega pod terenem depresyjnego zapadliska, położonego kilkaset metrów od ogródków działkowych i osiedla Piaski - rejonu wytypowanego m.in. jako wskazujący na skażenie wylewanymi ściekami bytowymi. Oględziny tego terenu wykazały, że za rejonem ogródków działkowych teren pokrywa stosunkowo rzadkie zalesienie powyżej zadrzewionej (w wyniku rekultywacji) niecki kopalnianej. Jest poprzecinany siecią rozgałęzionych dróg polnych, wiodących aż do otwartej przestrzeni w ciągu linii wysokiego napięcia. Koleiny na drogach w lesie (zanieczyszczonym dużą ilością wszelkich odpadów, gruzu i śmieci) wskazują na przejazdy ciężkiego transportu.

(dowód: akta kontroli - str. 68-70, 269-270, 275-280)

Analiza ilości odprowadzonych ścieków płynnych do zlewni oczyszczalni ścieków w I kwartale 2016 r. w porównaniu do analogicznego okresu 2015 r. wykazała, że w lutym i marcu ilość oddanych ścieków wzrosła odpowiednio o 27% i 43%. W ujęciu luty do marca 2016 r. wzrosła o 40,5%.

(dowód: akta kontroli - str. 274)

4.5. Problematyka deficytu oddawania ścieków bytowych do zlewni w latach 2013-2015 przez gospodarstwa domowe została przedstawiona przez PWiK w „Informacji dotyczącej zaopatrzenia w wodę mieszkańców ziemi olkuskiej po zakończeniu eksploatacji złóż przez ZGH”. Z informacji wynika m.in., że deficyt ten utrzymywał się na poziomie 49,2% - 44,3%, a w Gminie Olkusz wynosił odpowiednio 35,9% - 31,3%. W 2015 r. w liczbach bezwzględnych wynosił 972,7 tys. m³, a w gminie Olkusz 421,9 tys. m³, tj. 43,4% całości deficytu.

(dowód: akta kontroli-str. 395-398)

PWiK realizuje projekt pn. „Porządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni Białej Przemszy na terenach gmin Olkusz, Bukowno, Bolesław, Klucze – I etap”. Warunkiem pełnego dofinansowania było uzyskanie efektu ekologicznego poprzez przyłączenie do wybudowanej kanalizacji 8.876 ludzi. Na dzień 31 sierpnia 2015 r. uzyskano około 40,3% ww. efektu, przyłączając 3.574 osób. Uzyskanie zgody na przedłużenie terminu realizacji projektu (kończył się 31.12.2015 r.) uwarunkowane było przedstawieniem NFOŚiGW, podlegającego monitorowaniu harmonogramu osiągnięcia efektu ekologicznego. Od sierpnia 2015 r. do marca 2016 r. PWiK kilkakrotnie występowało do burmistrza MiG Olkusz o podjęcie działań administracyjnych (m.in. wszczęcie procedury egzekwowania obowiązku przyłączania do sieci kanalizacyjnej oraz kontroli częstości i sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych) zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach¹⁰. W pismach Przedsiębiorstwo wielokrotnie podkreślało problematykę skanalizowania jak największych obszarów w kontekście ochrony źródeł wody, stwarzając jednocześnie dogodne warunki ułatwiające podłączenie do sieci kanalizacji, m.in. poprzez szeroką informację (ulotki), zmniejszanie a później zniesienie opłaty za przyłączenie, bezpłatne przygotowywanie wycen przyłączy oraz ratalny system płatności za usługę.

¹⁰ Dz. U. z 2016 r. poz. 250 j.t.

W piśmie z dnia 3 marca 2016 r. PWiK poinformowało burmistrza MiG Olkusz o osiągnięciu 67% efektu ekologicznego (ok. 6.000 przyłączonych osób) oraz zagrożeniu terminu realizacji projektu (30 września 2016 r.). Potencjalne koszty PWiK to zwrot części dofinansowania (5.500 zł za jedną niepodłączoną do sieci osobę) oraz utrata dopłat do ceny wykupu obligacji w wysokości 4.918 tys. zł. W informacji PWiK wnosilo o wszczęcie procedur administracyjnych nakazujących wykonanie podłączeń w odniesieniu do właścicieli objętych projektem m.in. poprzez objęcie wszystkich posesji obowiązkowym systemem wywozu nieczystości płynnych (koszty wywozu byłyby wyższe niż koszt odprowadzenia ścieków do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej).

(dowód: akta kontroli - str. 399-411)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że PWiK wykazało się dbałością o poprawę jakości wody podawanej do sieci wodociągowej. Izba ocenia jako działania prawidłowe bezzwłoczne przekazanie właściwym organom i odbiorcom wody informacji o zanieczyszczeniu wody z 7 lutego 2016 r. oraz natychmiastowe podjęcie działań naprawczych w celu uzyskania właściwej jakości wody. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli opisywanemu skażeniu wody mogłaby zapobiec zmiana zagospodarowania powierzchni ziemi nad podziemnym kanałem doprowadzającym wodę, poprzez ustanowienie strefy ochrony pośredniej, o co, jak wyżej przedstawiono, PWiK nie wnioskowało. Jednocześnie NIK ocenia jako zasadne i właściwe podejmowanie przez Przedsiębiorstwo działań mających na celu wyeliminowanie potencjalnych zagrożeń skażeniem ujęć wody poprzez dążenie do pełnego skanalizowania gmin ziemi olkuskiej, a w szczególności miasta i gminy Olkusz.

5. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu
faktycznego

5.1. PWiK realizowało obowiązki sprawozdawcze zgodnie z postanowieniami art. 286 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹¹, przekazując marszałkowi województwa wykazy zawierające informacje o ilości i jakości wody podziemnej oraz wysokości należnych opłat. Wykazy były sporządzane na drukach zgodnych z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie wykazów zawierających informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz wysokości należnych opłat¹². Należne opłaty były wnoszone w terminie.

(dowód: akta kontroli - str. 311-315, 365-394)

PWiK prowadziło ewidencję ilości i jakości pobranej wody. Analiza porównawcza danych wykazanych w sprawozdaniach i książkach eksploatacji studni w Braciejówce i Kosmolowie za lata 2013-2015 wykazała, że:

- w latach 2014-2015 ilości pobranej wody wykazane w sprawozdaniach były zgodne ze stanami wodomierzy odnotowanymi w ewidencji;
- w 2013 r., w dwóch przypadkach (Braciejówka i Kosmolów), ilości pobranej wody wykazane w sprawozdaniu były niższe o odpowiednio 375 m³ i 190 m³, tj. o około

¹¹ Dz. U. z 2016 r. poz.672.

¹² Dz. U. z 2016 r., poz. 274 ze zm.

0,9%, przy czym dane te zostały odnotowane w dniu 17 grudnia. Dane sprawozdawcze były przekazywane wg stanu z dnia 25 grudnia. Dla wody z SUW zastosowano współczynniki różnicujące 3 a d e oraz dla wody ze źródeł lokalnych 3 a=2.

(dowód: akta kontroli - str. 107-114, 319-321,365-394)

Kierownik WTW wyjaśnił, że ilość pobranej wody określana jest drogą interpolacji na podstawie stanów wodomierzy i odnoszona do 25 dnia każdego miesiąca. Produkcja roczna stanowi sumę wyliczeń z każdego miesiąca danego roku.

(dowód: akta kontroli - str. 317-318)

PWiK przekazywało do GUS sprawozdania M-06 terminowo, z wyjątkiem danych za 2015 r. wysłanych 9 lutego 2016 r. Dane dotyczące ilości pobieranej wody były zgodne z wykazami zawierającymi informacje o ilości i jakości pobranej wody.

(dowód: akta kontroli - str. 322-327)

Księgowa odpowiedzialna za sprawozdania wyjaśniła, że z braku części danych, po uzgodnieniu telefonicznym z GUS, termin złożenia sprawozdania został przedłużony.

(dowód: akta kontroli - str. 328-329)

5.2. Zgodnie z decyzją Burmistrza Miasta i Gminy Olkusz, PWiK posiadało zezwolenie na czas nieokreślony na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków. W warunkach zakresu i trybu kontroli realizacji zezwolenia usługodawca został zobowiązany m.in. do składania organowi wydającemu sprawozdania ze sposobu załatwiania skarg, częstotliwości i przyczyn awarii oraz wniosków z ustaleń kontroli w PWiK.

PWiK składało ww. sprawozdania w terminie i zgodnie z ustalonym zakresem.

(dowód: akta kontroli - str. 330-344)

PWiK prowadzi stronę internetową pod adresem www.pwik.olkusz.pl z dostępem do Biuletynu Informacji Publicznej. W zakładce *o nas* zostały zawarte informacje i komunikaty dotyczące m.in. zaopatrzenia odbiorców w wodę (np. komunikaty dotyczące awarii z dnia 8 lutego 2016 r.). *Zakładka strefa klienta* zawierała cenniki, zakres usług i pomocy technicznej, a *zakładka laboratorium* – certyfikaty, zakres akredytacji oraz aktualne wyniki analiz jakości wody w obsługiwanych gminach (Olkusz, Bukowno, Bolesław i Klucze).

W badanym okresie do PWiK wpłynęły trzy wnioski o dostęp do informacji publicznej (wszystkie w I kwartale 2016 r.) i dotyczyły awarii z 8 lutego 2016 r., w tym jakości dostarczanej wody (konsument), dostaw wody w trybie awaryjnym do miejscowości Bogucice (sołtys), sposobu dostarczania i uzdatniania wody w SUW oraz pobierania próbek (Policja). Wszystkie wnioski zostały załatwione pozytywnie, a PWiK udzieliło na nie odpowiedzi w formie pisemnej i pocztą elektroniczną.

(dowód: akta kontroli - str. 345-363)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność PWiK w zakresie sporządzania i przekazywania sprawozdań z działalności oraz informowania konsumentów o jakości wody przeznaczonej do spożycia.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹³, wnosi o:

- 1) podjęcie działań w celu utworzenia stref ochronnych ujęć wody, w tym terenu ochrony pośredniej, dla zmniejszenia istniejącego wysokiego ryzyka narażenia ujmowanych wód na skażenie/zanieczyszczenie,
- 2) kontynuowanie działań w celu pełnego skanalizowania gospodarstw domowych w rejonach ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi we współdziałaniu z jednostkami samorządu terytorialnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 16 czerwca 2016 r.

Kontroler

Julian Czekay
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Jan Kosiniak
Wicedyrektor

¹³ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677.